

ŠTO SVE OBUHVAĆA SPREMNOST DJETETA ZA ŠKOLU

Tjelesnu i zdravstvenu spremnost utvrđuje liječnik školske medicine. Tu se za početak utvrđuje djetetova tjelesna visina i masa. Tjelesna zrelost uključuje normalno funkcioniranje osjetilnih organa, odnosno primjerene korekcije prije polaska u školu, ako to nije već ranije učinjeno (slušni aparat, naočale...). Dijete također mora imati usvojene navike normalnog hranjenja, spavanja i kontrolu pražnjenja mjehura i crijeva. Pored toga, utvrđuje se opće zdravstveno stanje djeteta. Sve je to nužno djetetu da bi moglo izdržati psihofizičke napore koje donosi škola. Ono treba imati razvijenu snagu i izdržljivost mišića za različite oblike kretanja, stajanje, višesatno sjedenje, nošenje torbe itd.

Ostalim aspektima spremnosti za školu uglavnom se više bave ostali članovi stručnog povjerenstva škole, odnosno stručne službe škola.

Emocionalno spremno dijete može kontrolirati svoje ponašanje i osjećaje (ljutnja, strah, tuga) u različitim situacijama kada je frustrirano, npr. kada mora raditi nešto što ga ne zanima, kada je neuspješno u nečemu, kada treba pričekati svoj red, kada se treba odvojiti od roditelja i bez većih izljeva emocija i nezadovoljstva funkcionirati samostalno. Sve je to neophodno da bi dijete moglo pratiti nastavu i surađivati s učiteljem/icom i drugom djecom. Jedan od pokazatelja tog aspekta razvoja djece jeste njihovo ponašanje prvog dana škole. Tako među djecom ima one koja se stisnu uz roditelje i ne žele se odvojiti, djece koja izgledaju zabrinuto i one koja odvažno i veselo ulaze u novu situaciju bez znakova straha i napetosti. Neka od tih zabrinutih se opuste i nakon par dana je sve u redu no neka su i dalje okupirana svojim brigama i strahovima zbog čega se ne mogu uspješno uključiti u nastavu.

Socijalna spremnost djeteta odnosi se na njegovo ponašanje kada je u društvu s drugima, odraslima i djecom. Do polaska u školu dijete bi već trebalo razlikovati poželjno od nepoželjnog ponašanja, uvažavati druge ljude i njihove potrebe. Trebalo bi moći uspješno komunicirati s vršnjacima, surađivati i slijediti upute odraslih, biti samostalno u brizi o sebi (oblačenje, hranjenje, održavanje higijene). Jednostavno rečeno, trebalo bi se moći pridržavati određenih pravila ponašanja u situaciji kada nije „centar svijeta“ kao što je to u obitelji, nego dio grupe koja funkcionira po određenim pravilima kojih se treba pridržavati.

Intelektualna ili spoznajna spremnost uključuje djetetovu opću mentalnu sposobnost za učenje ili inteligenciju, a također i niz specifičnih psihičkih funkcija: pažnju, pamćenje, apstraktno mišljenje, jezično-govorni razvoj, što je sve nužan preduvjet za uspješno savladavanje nastavnih sadržaja. Da bi dijete moglo uspješno pratiti nastavu nužno je da može pratiti i razumjeti upute učitelja/ice i ono što drugi u razredu govore. Također, dijete bi u našoj školi trebalo govoriti tečno hrvatski jezik, bez pogrešaka, odnosno imati ispravan i jasan izgovor glasova. Jedino tako moći će uspješno izraziti svoje misli, osjećaje i potrebe. Do polaska u školu dijete bi već trebalo prilično sigurno opažati prostorne i vremenske odnose, razlikovati osnovne boje te diskriminira različite oblike i veličinu predmeta. Spoznajna spremnost podrazumijeva i posjedovanje određenih znanja o svijetu i sebi samome. U području pažnje od djeteta se očekuje da razmjerno dugo može biti usredotočeno na određeni sadržaj (15-20 min, 60 minuta za ono što ga zanima) te da može selektivno i namjerno usmjeravati pažnju na određene sadržaje, odupirati se onome što ga ometa.

Što sve obuhvaća ispitivanje spoznajne spremnosti djeteta za školu

Prije polaska u školu dijete bi trebalo imati razvijene predčitalačke i predmatematičke vještine. Veliki broj djece poznaje slova i brojke i prije polaska u školu, a neka djeca ih znaju i pisati. No, većina djece usvojiti će tehniku pisanja u prvom razredu. Za usvajanje te složene vještine kao što je pisanje, potrebne su određene sposobnosti: fina motorika šake, vizualna percepcija, koordinacija oko-ruka, te glasovna analiza i sinteza.

Čitanje je vrlo složena vještina, a podrazumijeva razumijevanje pisane poruke. U razvoju vještine čitanja i pisanja iznimno značenje ima **fonološka svjesnost**. To je sposobnost rastavljanja riječi na glasove i sastavljanja glasova u riječi, povezivanja glasova (fonema) sa slovima (grafemima) i na kraju, razumijevanje napisane riječi. Da bi razumjelo što je napisano, dijete treba prije svega vidjeti slovo (grafem), povezati ga s glasom (fonemom) te ih spojati u smislene i razumljive cjeline (riječi).

Pisanje kao najsloženija vještina zahtjeva integraciju pažnje, memorije, motoričkih vještina, jezika i znanja. Prije polaska u školu najčešće počinjemo govoriti o nečemu što se zove grafomotorika. Najjednostavnije rečeno, grafomotorika je sposobnost držanja olovke i pisanja, odnosno motorička sposobnost pismenog izražavanja. Preduvjet za učenje pisanja je senzomotorička koordinacija (oko-ruka) i usavršena fina motorika prstiju i šake. Da bi dijete uspješno svladalo pisanje slova potrebno je da:

- izabere dominantnu ruku (slobodnom voljom i bez pritisaka),
- svlada pravilno držanje olovke,
- usvoji držanje tijela u pravilnom položaju,
- ima vizualnu predodžbu zadatka,
- savlada crtanje prepoznatljivih crteža,
- boja unutar zadanih okvira,
- precrtava oblike (krug, kvadrat, trokut, romb).

Zreli dinamički troprstni hvat olovke dijete obično razvija u dobi 4,5- 6 godina. Pri takvom hvatu djetetov ručni zglobovi je ispružen, olovka se drži vrhovima prstiju (palca, kažiprsta i srednjaka), luk između palca i kažiprsta je otvoren, prilikom pisanja miču se prsti.

Ovakav hvat omogućava maksimalnu fleksibilnost i kontrolu pri pisanju. Kako se povećava potreba za bržim pisanjem, on postaje sve više važan jer omogućava tečno i uredno pisanje. Ukoliko vaše dijete još nije usvojilo takav hvat postoje različita mehanička pomagala koja se stave na olovku i pomažu korigirati način na koji se ona drži (mogu se kupiti u knjižarama).

Prema iskustvima nas koji se bavimo tim područjem, stječe se dojam da sve više djece dolaze u školu sa loše razvijenom finom motorikom, nepravilno drže olovke i crteži su im sve „nezreliji“. Neki stručnjaci to povezuju s činjenicom da se djeca sve manje uključuju u motoričke igre, kretanje, skakanje, da se više ne igraju manipulirajući rukama s predmetima nego koriste ruke, šake i prste na drugačije načine (mobiteli, osobna računala, itd).

Matematika ima svoj jezik i da bi ju razumjela i zavoljela, djeca ga moraju na vrijeme naučiti. Tijekom predškolskog perioda dijete stječe mnoga znanja koja će mu biti potrebna za razumijevanje

matematike. Ta djetetova znanja, iskustva i misaone operacije nazivamo **predmatematičkim vještinama**. Ona uključuju znanja o:

- odnosima u prostoru (unutra-vani, gore-dolje, ispod-iznad),
- odnosima predmeta (veće-manje, lako-teško),
- svojstvima predmeta (crven-plav, tvrd-mekan, topao-hladan),
- količini (jesu li dvije skupine jednake, ili je jedna skupina veća ili manja za jedan).

Sva ta znanja dijete stječe krećući se prostorom, baratajući predmetima, okrećući ih, dirajući ih, uspoređujući njihova svojstva.

Kako bi nesmetano moglo usvajati matematiku dijete mora imati usvojen pojam broja na tri različita načina:

- brojevu riječ (zna napamet brojiti do deset ili više),
- broj kao grafički zapis (napisana brojka),
- broj kao simbol kojim označavamo količinu.

Pri tome dijete najprije mehanički pamti redosljed brojevnih riječi, zatim povezuje svaku brojevu riječ s količinom (počevši s količinama do četiri), te na kraju predškolskog razdoblja počinje povezivati brojevu riječ i količinu s pripadajućom napisanom brojkom. Do polaska u školu dijete bi trebalo prepoznavati oblik i naziv brojeva do 10.

I to su uglavnom najvažnije stvari koje ispituje i opažamo u postupku procjene djetetove spremnosti za školu. U situaciji ispitivanja dijete obično dobiva i izvršava različite zadatke, opaža se način kako se dijete ponaša u situaciji, razvijenost govora, koliko uspješno slijedi upute, kako surađuje s ispitivačem, kako drži olovku, sjedi, crta, kako reagira na frustraciju i neuspjeh, da bi se dobila što cjelovitija slika o tome koliko je dijete spremno za školu. Postignuća na testu uspoređuje se s rezultatima njegovih vršnjaka (normama testova) na osnovu čega se uz pomoć svih ostalih podataka procjenjuje posjeduje li dijete sposobnosti, vještine i znanja koje većina njegovih vršnjaka imaju, a važne su za uspjeh u školi.

Nakon završenog postupka ispitivanja, održava se sjednica školskog povjerenstva, članovi usuglašavaju stavove i donose za svako dijete mišljenje koje se prosljeđuje Upravnom odjelu za obrazovanje Istarske županije, a s istim mišljenjem se upoznaju roditelji. Stručno povjerenstvo Odjela donosi odluku koja može biti jedna od sljedećih:

- ⑩ odobravanje redovnog ili prijevremenog upisa,
- ⑩ odgoda upisa za jednu godinu,
- ⑩ utvrđivanje primjerenog programa školovanja za djecu s teškoćama.

Odluka kada će vaše dijete poći u školu čeka sve nas, a u međuvremenu postoje neke stvari koje još možete napraviti kako bi djetetu pomogli da se što lakše uključi u školu.

Potičite razvoj predvještina čitanja i pisanja kroz igru i zabavu

crtajte, bojite, modelirajte; pazite na djetetov hvat olovke, snalaženje na papiru; imenujte boje

recite djetetu da smisli što više riječi koje počinju nekim slovom (npr. reci mi koje sve riječi počinju slovom M, S, K...) ili što više riječi koje počinju slovom kao i riječ koju mu ponudite (npr. koje sve riječi počinju kao i METLA, koje sve riječi počinju kao i RIBA)

pitajte dijete kojim slovo počinje/završava određena riječ (npr. kojim slovom završava SLON, MAČKA, STOP...)

pitajte dijete što je čulo kad ste mu rekli U-H-O, N-O-S, M-A-M-A, L-I-S-T,

rašćlanjete riječi na glasove (zub – z_u_b)

pitajte dijete čuje li, npr. glas K u riječi SEKA, glas P u riječi LOPTA

smišljajte rime s djetetom; ponudite mu riječ i neka smisli što više riječi koje se rimuju (slično zvuče) kao ponuđena riječ (napomenite djetetu da smišljena riječ ne mora ništa značiti, neka je sam izmisli); ponudite djetetu dvije riječi pa neka samo pogodi rimuju li se ili ne

čitajte djetetu slikovnice i knjige; neka ih samo lista; pratite prstom rečenice koje čitate; osvijestite djetetu čitanje s lijeva na desno

prepričavajte priče i događaje, postavljajte pitanja Vašem djetetu, pazite da se pravilno gramatički izražava te da prati slijed događaja

nije potrebno inzistirati na tome da dijete nauči čitati i pisati prije polaska u školu ako ono samo ne pokazuje interes

Potičite razvoj predmatematičkih vještina

Koliko puta ste prebrojavali stepenice dok ste se penjali sa svojim djetetom? Koliko puta ste prebrojavali dugmad na košuljici dok ste oblačili dijete? Ovo su stvari koje većina roditelja čini nesvjesno i automatski, a koje su vrlo važne jer su osnova razumijevanja matematike u budućnosti. Rana izloženost brojevima i matematičkim konceptima olakšati će vašem djetetu stvaranje pozitivnog stava prema brojevima, kao i pripremu za školu.

U svakodnevnim situacijama prebrojavajte i komentirajte stvari u okolini (npr. Uzeo sam jednu jabuku, baciti ću ti loptu tri puta). Komentirajte vrijeme te usmjerite djetetovu pozornost na sat (npr. Sad je 9 sati i idemo spavati).

Također, djetetovu pozornost možete usmjeriti na, na primjer, znamenke u vašem mobitelu, na prometnim znakovima i slično. Dok pripremate ručak ili večeru, komentirajte s djetetom što činite (npr. Stavljam šest krumpira u vodu. Naranču režem na pola).

Predmatematičke vještine možete poticati i van kuće, primjerice, potičite svoje dijete da uspoređuje veličine kamenja i kuća, oblike lišća i drveća, prebrojavajte korake od ljuljačke do tobogana i od tobogana do klupice, djetetovu pozornost usmjerite na kućne brojeve na zgradama i kućama. Kod kuće potaknite dijete da igračke posloži po veličini ili boji, neka upari iste čarape, na papiru iscrtajte različite geometrijske oblike te ih zajedno s djetetom pronalazite u prirodi i po kući (npr. trokut je kao krov, krug je kao tanjur, kvadrat je kao televizor), uključite dijete u aktivnosti kuhanja pa ga učite

vagati, prepoloviti, sipati i slično. Igrajte se trgovine i razmjene novca te različitih društvenih igara koje se baziraju na brojevima i prebrojavanju (Čovječe ne ljuti se, Domino).

Važno je da ove aktivnosti provodite kroz igru i učinite ih pozitivnim, opuštajućim iskustvom za dijete. Brojevi i matematika važan su aspekt našeg života stoga potičite djecu, obojite navedene aktivnosti pohvalama i pozitivnim povratnim informacijama kako bi ih ohrabрили da i dalje sudjeluju u njima.

Pripremite ga da ima što točniju i jasniju sliku o onome što ga očekuje

- recite djetetu u koje vrijeme će ići u školu, kako će do škole putovati, koliko će ostati, što će tamo raditi, što će se od njega očekivati (sjediti, slušati učiteljicu, ispunjavati obaveze, ne hodati tijekom nastave, ne jesti za vrijeme nastave, pitati ako mora u WC itd.)

- strah je prirodna reakcija kad nam je nešto nepoznato ili neugodno. Ukoliko školu prikazujete kao neko „strašno“ mjesto, uplašit ćete dijete, a pretjerano „uljepšavanje“ može završiti kao prevara (jer škola nije nalik rođendanskoj proslavi ili vrtiću). Jednako loše je i uopće ne spominjati školu. Zato je kao i obično najbolje biti što realniji i što pozitivniji.

Potičite dijete na samostalnost

- neka nauči samostalno se obući i obući (vezanje vezica, zakopčavanje, oblačenje kapa i rukavica...), prepoznati vlastite stvari (kapa, jakna, papuče, cipele, pernica...)

- neka samostalno donosi neke odluke, npr. sudjeluje u izboru školske torbe i pribora, odluči što želi obući prvi dan škole, sprema knjige u torbu i sl.

- pokažite radost i ponos što je dijete toliko veliko da može krenuti u školu

Potičite kod djeteta radne navike i urednost

- održavanje reda i spremanje stvari na mjesto (pospremanje igračaka, slaganje odjeće itd...),

- samostalna briga o vlastitoj higijeni (pere zube, pere ruke prije jela i nakon toaleta, samostalno odlazi u toalet)

Učite ga pravilima lijepog i pristojnog ponašanja

Ako se vaše dijete uljudno i lijepo ponaša drugi će radije provoditi vrijeme s njim i uživati u njegovom društvu. Na taj će način lakše graditi prijateljske odnose, snalaziti se i ponašati prikladno u svakodnevnim životnim situacijama.

- naučite ga kako da pozdravlja druge, kad nešto traži neka pita "molim vas"

- "hvala" neka kaže kada nešto dobije, "izvoli/te" neka kaže kada nešto daje, "oprosti/te" ili "ispričavam se" treba reći kada je npr. pogriješio, zakasnio u školu ili učinio nešto drugo

Učite ga poštivati druge

- starijima svoje poštovanje može pokazati tako da im govori "Vi", na taj način bi se trebao obraćati i učiteljici/učitelju, pripremite ga za to

- naučite dijete da ne prekida druge dok govore (naročito odrasle), ako je zaista nešto hitno, može reći "oprosti/oprostite što prekidam, moram nešto važno reći...)

- učite ga da čuva svoju i poštuje tuđu imovinu, na svoje stvari treba paziti a tuđe stvari smiju se dirati ako se pita i dobije dopuštenje (npr. "molim te, mogu li posuditi tvoju olovku?"), ako drugi kaže "ne" to treba prihvatiti a posuđenu stvar treba neoštećenu vratiti i zahvaliti se

Pripremajte dijete za sigurno kretanje u "svijetu odraslih"

- naučite ga pravilima sigurnog kretanja u prometu (kojom stranom ulice ići, kako prelaziti ulicu, kako koristiti "zebru" i semafor).

- poučite ga kako se treba ponašati u autobusu (sjediti za vrijeme vožnje, ne gurati ruke ili glavu kroz prozor, ne gurati se s drugima prilikom ulaska i izlaska, ne mlatiti torbom okolo i udarati druge, na autobusnom stajalištu ne stajati uz sam rub itd.)

- naučite ga telefonirati, neka upamti vaš telefonski broj i adresu stanovanja

- naučite ga da vam obavezno kaže ako doživljava neku neugodu, ako se netko (dijete ili odrasli) prema njemu „ružno“ ponaša, tako ćete biti upućeni u ono što mu se događa

Očekujte od djeteta da svoje probleme i frustracije rješava bez nasilja

- učite ga da se ne smije tući s drugom djecom, da ih ne smije vrijeđati, rugati im se i ponašati nasilno, da ne uzvraća udarcem nego se u takvim situacijama obrati učiteljici ili vama

Veselimo se novoj generaciji prvašića u našoj školi!